

Katica Kulavkova

Pesmi

Aleksandrijski sindrom

“Za njega, Grka iz Egipta,
kritika pravi – znal je
oživeti preteklost
v svojih pesmih.

Iz tega pa ne sledi,
da je Konstantin Kavafis
(29. 4. 1868–29. 4. 1933),
oboževalec tragičnega
v širšem pomenu besede,
“pesnik zgodovine”, kakor je izjavil sam,
temveč pesnik, ki navdihuje in uteleša.

Izbiral je osebnosti in dogodke iz grško-
rimskega sveta
nespokojen, po dolgih bdenjih
nad precepom med zgodovinskimi dejstvi
in resnico, nad paradoksi usode
in dramo uresničitve.
Vedel je: ni niti objektivnega opisa
stvarnosti, niti ne more biti objektivno
tisto, kar je neskončno in osebno.

Katica Kulavkova (1951) je makedonska pesnica, literarna teoretičarka, kritičarka, esejistka, univerzitetna profesorica – na Oddelku za splošno in primerjalno književnost na Filološki fakulteti Blaže Koneski v Skopju je zaposlena kot profesorica literarne teorije. Kulavkova je članica Makedonske akademije znanosti in umetnosti (MANU), predsednica Odbora za prevajanje in jezikovne pravice pri Mednarodnem PEN in ustanoviteljica spletne strani Diversity (www.diversity.org.mk). Njene knjige so prevedene v angleški, francoski, romunski, portugalski, italijanski, hrvaški, srbski in bolgarski jezik. Prejela je številne nagrade in je avtorica naslednjih pesniških zbirk: *Blagovesti*, *Akt Našiot soglasnik*, *Nova pot*, *Žedbi*, *prestupni pesni*, *Domino*, *Izgon na zloto*, *Megjusvet* ter *Slep agol*. Objavila je tudi zbirko kratkih pesniških zgodb *Drugo vreme* ter deset teoretično-esejističnih knjig.

Obstajajo stvari, ki so varne pred človeškim pogledom,
vendar zarezane v tretje,
na neki način pesniško oko.

In po mnenju biografov ni nikoli živel
doma: imel je torej prečudovit Vzrok
za pisanje pesmi. Da ga nenehno preboleva,
ga od časa do časa podoživi
v somraku izrečenega. Z druge strani.
V dvospolnosti jezika, bizantinskega in ljudskega,
moškega in ženske,
v prekinitvi s tradicijo ali, točneje,
v izgubi občutka za nadaljevanje
vrste, stila, ritma. Estetika grdega.

Sam, s tujo preteklostjo kakor s svojo,
s svojo kakor s tujo,
s "stopetindvajsetimi glasovi",
ki ga vedno znova nagovarjajo,
naj se oddalji od žive stvarnosti,
vse dokler se slednja, nepovratna, ne pretvori
v jez, ki se ga ne razlaga
tudi, ko se preživi.

Tedaj naj jo svobodno prerodi
v polžive besede in slike,
kakršne so pesniške."

Ravnodušnost (ataraksija)

“Preveč svobode za podanika,
retorika in filozofa.

Nima vsak pravice dvomiti,
sebičen biti
in po svoji volji delovati.
Zaroto pripravljati.
Nerona sovražiti.

Svet temelji na načelu premoči.
Messalina je bila popustljiva,
ko je na Sardinijo pregnala
Luciusa Annaeusa Seneco ...

Planinski vrhovi v morju in nad njim,
sredozemski obroč brezen in azurov
ne izostrijo duha za zločin
niti za lojalnost.
Ni dovolj, da si izgnanec
in da si "Daleč!".
To je tehtnica, s katero se vzpostavlja
osebno ravnotežje do usode.
Pametna vdanost ni enaka
ponižni podrejenosti.
Ampak, jaz ga bom kljub temu ujel.
Moj nekdanji učitelj
naj na svojem primeru pokaže,
katera je najlažja pot do 'svobode',
ha, ha, ha!
Od njega sem se naučil, kaj naj mu sodim:

naj v stoiških okoliščinah
naredi samomor, takoj!
Rimski izletniški kraji
so ustvarjeni za brezbrizno rezanje žil,

za strup, toplo kad in zažiganje,
za upočasjen uvod v prah.

In, prosim vas, ne vračajte se
da bi me obvestili, da je vse potekalo po načrtu.
Cezarja to ne zanima.”

Mrtev jezik

“Ne mi, ljudstvo je zavrglo jezik,
ki smo ga ustvarjali z leti
v imenu oblasti in nadoblasti,
da bi razlikovali med preprostim in učenim,
sočnim in suhoparnim,
da bi bil nepremostljiv jez
med dvorom in rajo,
med besedo in življenjem.

Pravzaprav ni bilo neupravičeno
nagovarjati podrejene
v jeziku, ki ga ne razumejo,
v jeziku brez hrustanca,
brez srca, brez popka,

ob vsakršnih priložnostih,
ko smo jemali to isto ničlo,
isti obroč,
ga raztegnili kot suho skorjo stvarnosti,
in medtem ko je vedno hrapavo pokal,
smo se eni in drugi zgražali:
ljudstvo, ki je bilo zaradi tega čustveno,
mi, ki sta nas prevzemala strah in
pretirana volja, da bi bilo, kakor hočemo mi.

Stekleno nebo jezika se je razkosalo
in vsem očitalo, če bi nas razparali,
bi v vsakem odkrili črepinje neizrečenega.

Vedite, je opozoril eden izmed nas,
ko ljudstvo sluti
kvaren, razkrajajoč govor,
nedvomno sluti nesvobodo,
osojo tam, kjer mora pripekati,
svobodo besede in misli,

slast grla, ko izreka
blagozvočen glas

v človeka ne prodira nič globljega kot jezik
v njem je vse tisto, kar je, kdo ve kolikokrat že, bilo
ne le tukaj in ne le v nas.

Zdi se, da smo se tako oddaljili drug od drugega,
da nas je vse začelo ločevati:
in ideologija in religija in književnost ...
Kajti medtem ko smo godrnjali
nad vmešavanjem vulgarnih besed v govore
– svečane, usodne, dostojanstvene –,
medtem ko smo se pritoževali nad oblikami
neobzrdane, sladostrastne in
sladkobesedne besedičnosti,
je naš jezik neodložljivo umiral,
njihov, rajski, pa se je rojeval!
Oh, popolnost slovesa.
Z nami je konec!

Mi nismo verjeli v novo,
njih je ozdravila sprememba,
nas je zajel obup večnosti,
njih čudežnost žive besede.

Celo konca
nismo utegnili povedati
v svojem jeziku!"

Otrokova izpoved

“Ne vem, zakaj
imam čuden občutek,
da k meni vsak dan prihaja
sodni dan,

in se naježim od strahu
in spreletijo me mravljinici
in zapletem se kakor dolga,
zelo dolga in obrabljena nit,
polna vozlov, nimam pa potrpljenja,
da bi jo razvozlal!

Potem se nezavedno zberem,
vrnem se s časovnim strojem
v virtualno resničnost
in se igram naprej,
da se zamotim,

kajti kako naj sicer preživim,
mama,
ne vem!”

Divja misel

“Moški gremo najprej na lov,
potem v jame
– skrivnosten izziv svetlobe –
rišemo izbrane lovske scene
s streli in jeleni,
s kopji in bizoni.

Nekateri izmed nas sanjajo
neobičajne živali
z grivo, poležano okrog vratu,
z nabrekli in za kas pripravljenimi bedri,
kakor mlada gizdava dekleta,
s kopiti za dolgo kopitanje,
bitja, ki godrnjajo in se penijo,
se topijo od miline,
bitja nevidne stvarnosti,
ki jih niso zajahali, odšli na lov,
rekel bi tudi, da jih niso zauzdali, osedlali,
ožrebili,
ne vem pa, od kod navirajo besede
kakor živali neznane in bistrooke.

Mogoče sem eden tistih,
ki slikajo glede na sanje,
ki zavračajo lovljenje, torej ubijanje,
z napol odprtimi usti streljajo,
da bi napolnili svoja
in usta svojih žena,

plodove žitorodne, ki jih nabirajo,
in molijo za nas,
da bi bilo ulova več, kot ga potrebujemo
(žene, ki mislijo drugače,
pošiljajo svoje duše srnam,
da so njihov varuh
in urok strelam),

za sprejem nam prinašajo
bogato kurivo,
boga greha nam kurijo pred spanjem,
da bi pozabili na krike žrtev,
ostrejše od nabite ostrine v njih,

da umiramo iz noči v noč,
neprizanesljivi pred grozoto lažne smrti,
blagor tistim, ki so kriknili
enkrat za vedno!”

Prevedla Lara Mihovilović